

Пилаєва Т.В.,
кандидат педагогічних наук,
м. Харків, Україна

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В СВІТІ

Дистанційна освіта є перспективною формою здобуття освіти, яка активно розвивається в останні десятиріччя. Досягнуті в процесі розвитку дистанційної освіти успіхи належать до декількох «поколінь» [2]. Учені Д. Гаррісон (1985) і С. Ніппер (1989) першими використовували термін «покоління» для позначення трьох стадій розвитку дистанційної освіти. Методи дистанційної освіти змінювались з появою нових технологій і, виходячи з цього, на сьогодні можна виділити три покоління її розвитку.

Засобом дистанційної освіти «першого покоління» був друкований або написаний від руки матеріал. Рукописи використовувалися впродовж багатьох століть. Поява друкарства зробило можливим випуск недорогих підручників, а поява марки у 1840 р. підштовхнула І. Пітмана, винахідника одного з методів стенографії, поширити його метод дистанційно. У 1840 р. І. Пітман створив курси кореспондентського навчання у Лондоні для того, щоб, за допомогою листування, навчити методу стенографії, отже, це було першою спробою запровадити дистанційне навчання. У 1856 р. Ч. Тусен Г. Ланченштейдт створили інститут в Берліні, заснований на кореспондентській формі навчання іноземним мовам.

Вперше можливість отримувати вищу освіту на відстані була реалізована в 1858 р. у Лондонському університеті [1], коли було дозволено складання іспитів для отримання академічних ступенів бакалавра та магістра всіх спеціальностей (окрім медицини) всім бажаючим незалежно від способу набуття знань, включаючи навчання за листуванням або ж самонавчання. У 1877 році найстаріший Шотландський університет Святого Андрія запропонував програму заочного навчання для жінок на звання ліценціата мистецтв, яка діяла протягом 55 років.

Бурхливе зростання залізниць в Північній Америці стимулювало поширення навчання за листуванням в США і Канаді. Першим відкрив таку програму навчання Університет Штату Іллінойс в 1874г. У 1889 році університетську освіту за листуванням запропонував Університет Квін в канадському штаті Онтаріо (м. Кінгстон). У 1891 році окремі академічні курси за листуванням почав пропонувати Чиказький університет.

Опис першого покоління дистанційної освіти було дано головою Європейської ради дистанційної освіти Н.Фарнсом. «Це покоління, – писав він, – приватних освітніх закладів, які виникли на основі курсів «за листуванням», приватних кореспондентських шкіл, які були створені з приватної ініціативи засновників або адміністрації зовнішніх відділень університетів та коледжів» [4].

Найбільш відомими приватними кореспондентськими школами другої половини ХІХ - першої третини ХХ століть були заклади додаткової освіти, які пропонували в першу чергу короткострокові професійно-технічні курси підвищення кваліфікації та різні курси передекзаменаційної підготовки.

Особливістю періоду 50-60-их років було стрімке збільшення нетрадиційних університетів у зв'язку з розширенням програм безперервної освіти, підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців. Позиція ЮНЕСКО, інших міжнародних організацій зводилася до того, щоб перетворення та нововведення у вищій школі направлялися в русло перетворення різноманітних теорій і концепцій безперервної освіти в реальність, перетворення жорстких, негнучких та елітарних систем вищої освіти в доступні для всіх.

Поява Відкритого університету Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії в 1969 році ознаменувала початок «другого покоління» розвитку дистанційної освіти. Характерною особливістю цього університету, а слідом за ним й інших університетів дистанційного навчання, є домінуюча роль уряду в процесі їх виникнення. Як писав згодом Г.Вільсон, рішення про створення Відкритого університету

було актом політичним. У січні 1969 року був опублікований детально розроблений проект створення Відкритого університету. А в червні 1969 року була видана Королівська Хартія про створення Відкритого Університету Сполученого Королівства як незалежного та автономного університету, який має право присвоєння вчених ступенів. Надання Королівської Хартії Відкритому університету з моменту його заснування забезпечило унікальний статус цій установі.

Виникнення Відкритого університету Великої Британії, як повноцінної і рівноправної академічної установи, справило значний вплив на розвиток освіти в західних країнах. Уряди цих країн отримали імпульс у дискусії з академічним світом за визнання легітимності нетрадиційних шляхів розвитку вищої освіти.

Відкритий університет Великобританії став базовою моделлю для відкритих університетів в інших країнах [3, с. 68]. Французький національний центр дистанційного навчання (CNED) має 2,5 тисячі навчальних курсів, 185 тисяч користувачів, філії в 120 країнах світу, 5 тисяч викладачів беруть участь у розробці навчальних курсів та освітньої діяльності. Технічні засоби, що використовуються в організації роботи CNED, включають в себе супутникове телебачення, відео-та аудіокасети, електронну пошту, Інтернет, а також традиційні літературні джерела.

Інші найстаріші центри дистанційної освіти в Європі – це Національний університет дистанційної освіти в Іспанії (58 навчальних центрів у країні, 9 за кордоном) і Балтійський університет зі штаб-квартирою в Стокгольмі, який об'єднує 10 країн Балтійського регіону.

В 1989 р. в США створено систему публічного телебачення (PBS TV), яка являє собою консорціум 1500 коледжів і телекомпаній. PBS TV включає в себе кілька навчальних програм, які транслюються по чотирьох освітніх каналах. Особливе місце серед них займає програма навчання дорослих, яка пропонує курси в різних галузях науки, бізнесу та управління.

Розквіт освітнього телебачення припадає на 70-80-ті рр., коли Латинська Америка і багато інших країн інтенсивно запроваджували його, прагнучи розширити доступ до знань за рахунок телебачення, а не за рахунок традиційних шкіл. Нажаль освітнє телебачення було не в змозі забезпечити зворотного зв'язку. Незважаючи на те, що телебачення знайшло нову сутність у формі відео, йому бракувало функції динамічної взаємодії, яка є серцевиною процесу освіти. Тому зараз навчальне телебачення займає лише другорядну роль у навчанні, доповнюючи дистанційне навчання, що проводиться за допомогою телекомунікаційної супутникової освітньої технології.

«Третє покоління» дистанційної освіти, початок якого приходиться на 1985 рік, базується на активному використанні інформаційних і комунікаційних технологій, пропонуючи двосторонній зв'язок в самих різних формах (текст, графіка, звук, анімація) як в синхронному, так і в асинхронному режимі. Дані технології можуть застосовуватися як доповнення до курсів першого і другого покоління або використовуватися самостійно. В обох випадках вони дозволяють полегшити взаємодію між наставником і студентом, між студентом і студентом, а також між студентом і різними типами навчальних ресурсів. За відрахуванням первинних вкладень в розробку і впровадження технологій, розглянута модель дистанційної освіти може знизити початкові фіксовані витрати. Проте змінні витрати (наприклад, на кожного студента) будуть вищі, ніж при дистанційній освіті другого покоління.

Незважаючи на те, що у 80-ті роки комп'ютеризоване дистанційне навчання вже було введено в деяких навчальних закладах, лише з появою World Wide Web комп'ютерні та телекомунікаційні системи почали грати суттєву роль у дистанційній освіті. Після широкого впровадження сервісу WWW у 1993 році, дистанційна освіта, заснована на цій технології, отримала велике розповсюдження. Основною причиною є здатність вебтехнологій реалізовувати взаємодію та інтерактивність за допомогою мережевих

технологій. Вебтехнології забезпечують гіпермедійне подання навчальної інформації, послуги швидкого та зручного зв'язку, а також, інтерактивну взаємодію між викладачем та студентом. Відмітною особливістю третього покоління дистанційної освіти є: доступність високого рівня інтерактивної взаємодії для всіх учасників учбового процесу; своєчасна передача необхідного дидактичного комплексу інформаційного забезпечення; необмежений доступ студентів до навчальної інформації; контроль знань в дистанційному режимі.

На межі XX-XXI століть число установ дистанційної освіти різних типів і рівнів за кордоном перевищило 1100. В ряді країн (Китай, Латвія, Нідерланди, Алжир, Великобританія, Туреччина та ін.) від 10 до 25% студентів здобуває освіту в установах дистанційного навчання.

Таким чином, створення дистанційної форми освіти відповідає його адекватності новим потребам суспільства, пов'язаних з освітою. Поява так званих «поколінь» дистанційної освіти пов'язана з технічним прогресом засобів комунікації, виникненням нових технологій, що впливають на форми та методи навчання та демократизацією освіти. Перехід від одного «покоління» розвитку дистанційної освіти до іншого зумовлений поступовими якісними змінами в освіті в поєднанні з кількісними змінами інформаційних технологій. Зараз система дистанційної освіти за кордоном – це розгалужена мережа освітніх закладів, які основані на базі технічних шкіл, коледжів, університетів, яка надає освітні послуги з широкого спектру наук.

Література

1. Андреев А. А. К вопросу об определении понятия «дистанционное обучение» [Електронний ресурс] / А. А. Андреев // Дистанционное образование. – 1997. – № 4. – Режим доступа :http://www.e-joe.ru/sod/97/4_97/st096.html.
2. Калюжна Т. М. Організаційно-педагогічні умови застосування освітньо-наукового порталу в системі екстернатної підготовки фахівців у

технічному університеті : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Калюжна Таїсія Миколаївна. – К., 2009. – 253 с.

3. Розина И. Н. Дистанционные и открытые формы обучения: организационные и методологические вопросы / И.Н. Розина // Инновационные образовательные технологии. – 2007. – № 1(9). – С. 60–74.

4. Farnes N. C. Modes of production: Fordism and distance education / Farnes N. C. // Open learning. – 1993. – Vol. 8. – № 1. – P. 10–20.